

Παραγωγή οινοποιήσιμων και επιτραπέζιων σταφυλιών ποιότητας

Έκδοση 5/2005
Λευκωσία - ΚΥΠΡΟΣ

Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι, μετά την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο αγροτικός (αμπελουργικός) μας κόσμος έχει υποστεί τις πρώτες αρνητικές και αναμενόμενες, κατά κύριο λόγο, επιπτώσεις από την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π). Εντούτοις, πολυάριθμα είναι τα οφέλη και οι δυνητικές ευκαιρίες που παρουσιάζονται για την αειφόρο ανάπτυξη της γεωργίας μας και ιδιαίτερα του αμπελοοινικού τομέα.

Η έκδοση αυτή, που ετοιμάστηκε στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος του Τμήματος Γεωργίας, δίνει τη δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο αμπελουργό να πάρει αρκετές βασικές τεχνικές πληροφορίες αναφορικά με τη δημιουργία και διαχείριση ενός οινοποιήσιμου ή επιτραπέζιου αμπελώνα, με σκοπό την παραγωγή σταφυλιών ποιότητας, που πρέπει να είναι ο στόχος όλων των ενεργειών μας.

Μια νέα εποχή για τον αμπελοοινικό τομέα της Κύπρου

Με την εφαρμογή του Κανονισμού 1493/1999, για την Κοινή Οργάνωση της Αμπελοοινικής Αγοράς, μεταξύ άλλων, 15,000 δεκάρια αμπελώνων ποικιλίας Ντόπιο Μαύρο, 3,000 δεκάρια Σουλτανίνας, 518 δεκάρια Palomino και 100 δεκάρια Plant X, οδηγούνται προς οριστική εγκατάλειψη (**Μέτρο Σ.Α.Π 1α**) έναντι κοινοτικής οικονομικής χορηγίας. Το Μέτρο αυτό εφαρμόζεται σε όλες εκείνες τις αμπελουργικές περιοχές όπου η μαζική παραγωγή δεν είναι προσαρμοσμένη στη ζήτηση που υπάρχει από τα οινοποιεία.

Την ίδια ώρα, για το έτος 2005, 1,960 δεκάρια που βρίσκονται στις 4 καθορισμένες περιοχές της Δημοκρατίας (Λαόνα Ακάμα, Βουνί της Παναγιάς – Αμπελίτης, Κρασοχώρια Λεμεσού, Πιτσιλιά) προχωρούν σε ποικιλιακές αναδιρθρώσεις (**Μέτρο Σ.Α.Π 1β**) με στόχο την παραγωγή οίνων ποιότητας με ελεγχόμενη ονομασία προέλευσης.

Παράλληλα, με την εφαρμογή των διαφόρων Μέτρων / Καθεστώτων στήριξης του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006, δίνεται η ευκαιρία στους αμπελουργούς των επιτραπέζιων ποικιλιών να προχωρήσουν, με τη σειρά τους, σε αναδιάρθρωση και προσαρμογή της παραγωγής στις νέες συνθήκες που επικρατούν στην ανοικτή και απαιτητική αγορά.

Αυτό που είναι σημαντικό να τονιστεί είναι το γεγονός ότι οι αμπελουργοί μας αποτελούν, κυρίως, τη βάση, όπου θα στηριχθεί η νέα προσπάθεια για την ανασυγκρότηση και ανάπτυξη της κυπριακής αμπελουργίας. Απαιτείται άμεση αλλαγή νοοτροπίας, δημιουργία ποιοτικής φιλοσοφίας, κτήση επαγγελματισμού και ιδιαίτερα η κατανόηση του γεγονότος ότι το οινοποιήσιμο/επιτραπέζιο αμπέλι είναι ένα ιδιαίτερο φυτό, χωρίς έντονες, αλλά συγκεκριμένες διατροφικές ανάγκες και ορθολογιστική μεταχείριση ώστε να παραγάγει σταφύλια ποιότητας.

Τι προσέχουμε για τη δημιουργία αμπελώνα ποιότητας

Είναι γεγονός ότι η Κύπρος έχει μια ιστορική και πανάρχαια παράδοση στην αμπελοκαλλιέργεια και την παραγωγή οίνων, που φτάνει μέχρι τα ομηρικά χρόνια. Σε μια συνεχώς εξελισσόμενη και απαιτητική αγορά καταναλωτών νωπών σταφυλιών ή οίνων, δεν αρκεί η παράδοση. Η παράδοση και η παλιά φήμη είναι ισχυρά θεμέλια και έμπνευση, πάνω στα οποία θα πρέπει να δημιουργήσουμε ξανά και εξυπαρχής τη νέα φήμη των αμπελοοινικών μας προϊόντων με τους νέους κανόνες παραγωγής, της νέας τεχνολογίας, της τεχνολογίας και εμπορίας.

Οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν είναι συγκεκριμένες και βασίζονται στα πιο κάτω:

• Εξασφάλιση άδειας φύτευσης

Η φύτευση οиноποιήσιμων αμπελιών ελέγχεται και ρυθμίζεται από την Κοινή Οργάνωση Αγοράς (Κ.Ο.Α) του αμπελοοινικού τομέα, σύμφωνα με τον Κανονισμό (Ε.Κ) 1493/1999. Αρμόδια Αρχή για τη διαχείριση του δυναμικού παραγωγής οиноποιήσιμων αμπελιών, αδειών φύτευσης κτλ., είναι το Συμβούλιο Αμπελοοινικών Προϊόντων (Σ.Α.Π).

Αναφορικά με την εκρίζωση, φύτευση ή αναδιάρθρωση των επιτραπέζιων ποικιλιών αμπελιού, δεν απαιτείται πλέον άδεια φύτευσης, αφού δεν υπάρχει Κ.Ο.Α επιτραπέζιων σταφυλιών, ο αμπελουργός όμως διατηρεί την υποχρέωση δήλωσης / καταγραφής της φυτείας στο Μητρώο Επιτραπέζιων Ποικιλιών Σταφυλιού. Αρμόδια Αρχή για τη διαχείριση του σχετικού Μητρώου είναι ο Κλάδος Αμπελουργίας – Οινολογίας του Τμήματος Γεωργίας.

• Ορθή επιλογή τεμαχίου

Οι περισσότερες εδαφοκλιματικές συνθήκες που επικρατούν στις αμπελουργικές μας κοινότητες, με κύρια χαρακτηριστικά το ορεινό ανάγλυφο, τις μεγάλες κλίσεις και τα αβαθή/άνυδρα εδάφη, αποτελούν σοβαρές προϋποθέσεις για παραγωγή οίνων ποιότητας από ποικιλίες που έχουν δυναμικό ποιότητας. Ιδιαίτερα, πρέπει να αναφέρουμε τις 4 καθορισμένες πλέον (με διατάγματα του Σ.Α.Π) περιοχές ποιότητας της Δημοκρατίας (Λαόνα Ακάμα, Βουνί της Παναγιάς – Αμπελίτης, Κρασοχώρια Λεμεσού, Πιτσιλιά), ως ευρύτερες οριοθετημένες περιοχές, αλλά και τη συγκεκριμένη τοποθεσία της κοινότητας (ύπαρξη οικοσυστήματος “terroir” και μικροκλίματος). Σημαντικός παράγοντας ποιότητας είναι και ο προσανατολισμός του ίδιου του τεμαχίου σε σχέση με την κατεύθυνση και κίνηση του ήλιου (το μεσημέρι είναι η πιο ζεστή ώρα του κυπριακού ήλιου και η ακτινοβολία πρέπει να είναι κατά μήκος και κάθετη των γραμμών).

Οι επιτραπέζιες φυτείες αμπελιών μπορούν να δημιουργηθούν στις πρώιμες (παράλια), μεσοπρώιμες (ημιορεινά) και όψιμες (ορεινά) περιοχές της Κύπρου σε σχέση πάντοτε με την ορθή επιλογή της ποικιλίας, τον τρόπο υποστύλωσης, την ορθή χρήση της γης και του νερού κτλ.

• Περίοδος αγρανάπαυσης

Η υποχρεωτική αγρανάπαυση δύο φυτευτικές περιόδους, κρίνεται αναγκαία τόσο από παθολογική άποψη (καταπολέμηση νηματωδών, ασθενειών και εχθρών) όσο και από θρεπτική σκοπιά (βασική λίπανση κατόπιν χημικής ανάλυσης του εδάφους, προσθήκη οργανικής ουσίας κτλ.). Επίσης, δίνεται η ευκαιρία τόσο για την αναδιοργάνωση και λειτουργία των μικροοργανισμών του εδάφους (διαδικασία χουμοποίησης) όσο και για την αποκατάσταση των εδαφικών οριζόντων, ιδιαίτερα μετά από επίμονη βαθιά καλλιέργεια και τυχόν δημιουργία νέων αναβαθμίδων.

• Επιλογή οиноποιήσιμης/επιτραπέζιας ποικιλίας και εξασφάλιση υγιούς πολλαπλασιαστικού υλικού

Για μια πετυχημένη φυτεία, οι ενδιαφερόμενοι αμπελουργοί μπορούν να εξασφαλίσουν πιστοποιημένο πολλαπλασιαστικό υλικό (μοσχεύματα ή ένριζα φυτά), απαλλαγμένα

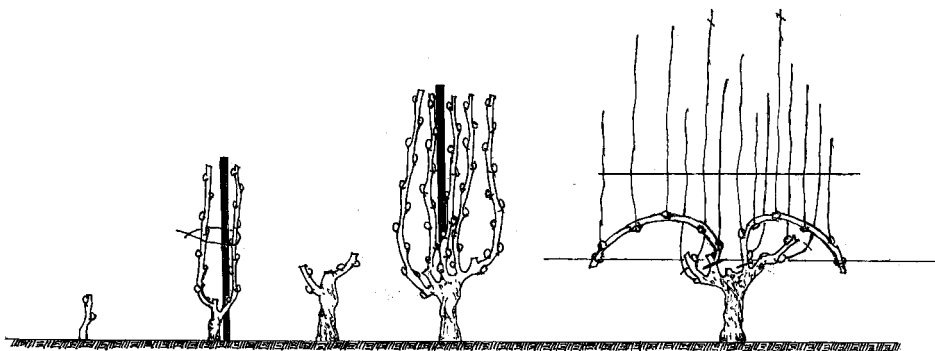
ώσεων, από τη Γεωργική Έπαυλη Αχέλειας. Η ορθή επιλογή της ποικιλίας βασίζεται σε νομοθετικά κριτήρια (Διατάγματα Σ.Α.Π για τους επιτραπέζιους Οίνους με Γεωγραφική Ένδειξη και τους Οίνους Ελεγχόμενης Ονομασίας Προέλευσης), σε ποιοτικά κριτήρια (οργανοληπτικά χαρακτηριστικά του καρπού ή των οίνων που προκύπτουν αλλά κυρίως πλέον σε εμπορικά κριτήρια (συμφωνίες των αμπελουργών με τα οινοποιεία, με χονδρέμπορους και υπεραγορές για τα επιτραπέζια σταφύλια, παραγωγή προσαρμοσμένη στη ζήτηση κτλ).

Ειδικότερα, οι επιλεγόμενες επιτραπέζιες ποικιλίες πρέπει να έχουν μεγαλύτερη εμπορική αξία και να μπορούν να καλύψουν για όσο το δυνατό μεγαλύτερη χρονική περίοδο, τόσο τις εξαγωγές όσο και την ντόπια αγορά. Μόνο με αυτό τον τρόπο είναι δυνατό να αποτραπούν ή να περιοριστούν στο ελάχιστο οι εισαγωγές επιτραπέζιων σταφυλιών οι οποίες, μετά τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, έχουν αρχίσει να κατακλύζουν την κυπριακή αγορά.

• Καλλιεργητικές φροντίδες και πρακτικές

Αυτές καθορίζουν, κατά κύριο λόγο, το μέγεθος και την ποιότητα της παραγωγής. Ιδιαίτερα τονίζουμε τις ορθές αποστάσεις φύτευσης, του τύπου 2 μέτρα μεταξύ φυτών και 3 μέτρα μεταξύ γραμμών, αφού η μεγάλη πυκνότητα φυτών δημιουργεί καλύτερες προϋποθέσεις για προστασία από τη διάβρωση στα επικλινή εδάφη και αξιοποίηση του εδάφους. Στις επιτραπέζιες ζωνηρές ποικιλίες, οι αποστάσεις που συστήνονται είναι 3,5 μέτρα μεταξύ των γραμμών, ενώ για φτωχά εδάφη μπορούν να χρησιμοποιηθούν μικρότερες αποστάσεις μεταξύ των φυτών π.χ 2 μέτρα.

Ο **τύπος κλαδέματος** και το **σύστημα υποστύλωσης** είναι καφαλαιώδους σημασίας. Για τις κυπριακές παραδοσιακές οινοποιήσιμες ποικιλίες και τις επιτραπέζιες ποικιλίες που καρποφορούν βαριά, συστήνεται το βραχύ κλάδεμα στους δύο οφθαλμούς καρποφόρο χωρίς αντικαταστάτη σε κυπελλοειδή γραμμικό σχηματισμό (με η χωρίς υποστύλωση), ενώ για τις ποιοτικές, εισαγόμενες ποικιλίες (Cabernet sauvignon, Merlot, Shiraz, Chardonnay κτλ.) σχηματισμός σε γραμμικά συστήματα τύπου “Guyot”, με 8 οφθαλμούς ετήσιο καρποφόρο και αντικαταστάτη 2 οφθαλμών, ή αμφίπλευρο κορδόνι τύπου “Royat” με 6 καρποφόρους 2 οφθαλμών χωρίς αντικαταστάτη, αποτελούν άριστες επιλογές.

Κλάδεμα σχηματισμού αμφίπλευρου κορδονιού “Γκιγιό”

Όσον αφορά το βέρικο και τις ξηρικές σουλτανίνες, εφαρμόζουμε μικτό κλάδεμα με καρποφόρο 4-6 οφθαλμών και αντικαταστάτη 2 οφθαλμών. Μακρύ κλάδεμα πρέπει να εφαρμόζεται στις αρδευόμενες σουλτανίνες με καρποφόρο 7-10 οφθαλμών μαζί με αντικαταστάτη 2 οφθαλμών. Η λευκή υποσχόμενη επιτραπέζια ποικιλία σουπίριος παρουσιάζει τα καλύτερα ποιοτικώς σταφύλια μεταξύ 5^{ου}-12^{ου} οφθαλμού του καρποφόρου γι’ αυτό συστήνεται να κλαδεύεται στους 12-14 οφθαλμούς με αντικαταστάτη 3-5 οφθαλμών.

Τα πιο ενδεδειγμένα συστήματα υποστήλωσης των επιτραπέζιων ποικιλιών αμπελιών είναι το αμφίπλευρο κορδόνι σε γραμμικό σχηματισμό, το αμφίπλευρο κορδόνι υποστηριγμένο πάνω σε μεταλλικούς στύλους σχήματος “Υ” και η κρεβατίνα.

• Λίπανση του αμπελιού

Το αμπέλι είναι ένα φυτό χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις. Προσαρμόζεται πολύ καλά σε ένα ευρύ φάσμα εδαφών, έχοντας περιορισμένες διατροφικές ανεπάρκειες (τροφοπενίες), σε αντίθεση με πολλά άλλα οπωροκηπευτικά. Η πλειοψηφία των αμπελουργών φαίνεται ότι ενδιαφέρεται κυρίως για τις ανάγκες του φυτού σε άζωτο. Εντούτοις, άλλες τροφοπενίες ή και υπερτροφίες είναι πιθανές, σε μικρότερο ίσως βαθμό, μπορούν όμως να επηρεάσουν την ποσότητα αλλά κυρίως την ποιότητα της παραγωγής.

Δεκαέξι στοιχεία είναι αναγκαία για την ομαλή ανάπτυξη του αμπελιού: άνθρακας, υδρογόνο, οξυγόνο, άζωτο, φωσφόρος, κάλιο, ασβέστιο, μαγνήσιο, θείο, ψευδάργυρος, βόριο, σίδηρος, μαγκάνιο, χαλκός, μόλυβδος και χλώριο. Το φυτό προμηθεύεται τα τρία πρώτα στοιχεία από τον αέρα και το νερό. Τα υπόλοιπα προέρχονται από το έδαφος και απορροφούνται από το ριζικό σύστημα. Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι οι αμπελουργοί πρέπει να προβαίνουν σε ορθολογιστικές λιπάνσεις κατόπιν χημικής ανάλυσης (εδάφους και μίσχων) και σύμφωνα με τον Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής, αναφορικά με τη χρήση των λιπασμάτων. Η χρήση αζωτούχων λιπασμάτων πρέπει να γίνεται ιδιαίτερα στα αρχικά στάδια της φυτείας, ενώ αργότερα πρέπει να τίθεται στο περιθώριο, λαμβάνοντας υπόψη τις ζημιογόνες συνέπειες που έχουν οι νιτρώδης ουσίες για τον άνθρωπο (αμπελουργό, καταναλωτή) και το περιβάλλον. Εδώ δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι οι οίνοι που προκύπτουν από τρύγους που έχουν ψηλές περιεκτικότητες σε άζωτο παρουσιάζονται “επίπεδοι”, “κοινοί” και χωρίς “πολυπλοκότητα”, δηλαδή με μειωμένη ποιότητα, ενώ τα επιτραπέζια σταφύλια, όταν έχουν υπολείμματα λιπαντικών ουσιών, κινδυνεύουν να αμαυρώσουν το όνομα της Κύπρου κατά τις εξαγωγές τους στο εξωτερικό.

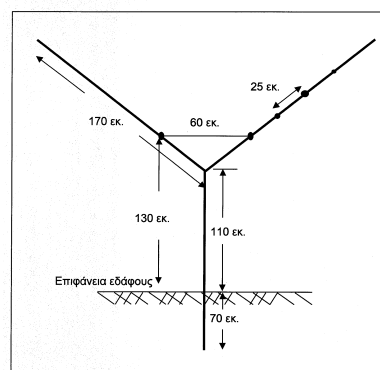
• Υδατικό δυναμικό

Το νερό παίζει καθοριστικό ρόλο τόσο για τις στοιχειώδεις φυσιολογικές λειτουργίες, τη μακροβιότητα του φυτού όσο και για την επιτυχία της ετήσιας εσοδείας, ιδιαίτερα για τις επιτραπέζιες ποικιλίες. Η πρόσθετη άρδευση από ποτάμια ή από άλλες πηγές, κατά τους χειμερινούς μήνες και τους πρώτους μήνες της άνοιξης, είναι εχέγγυο για την ομαλή ωρίμανση, καθώς και για την επιτυχία της επόμενης παραγωγής.

Εντούτοις, πρέπει να τονίσουμε τη διαχρονική και αδικαιολόγητη στάση κάποιων αμπελουργών οινοποιήσιμων ποικιλιών, να κάνουν αλόγιστη χρήση νερού κατά την περίοδο της ωρίμανσης του σταφυλιού για σκοπούς αύξησης του βάρους των ρωγών, με ταυτόχρονη όμως μείωση της ποιότητας, τόσο του νωπού καρπού όσο και του οίνου που προκύπτει (αραίωση των οργανικών οξέων, αρωμάτων, χρωστικών κτλ).

• Φυτοπροστασία

Η ορθολογιστική χρήση προϊόντων φυτοπροστασίας, ενάντια στους εχθρούς και τις ασθένειες του αμπελιού και το θέμα της καταπολέμησης των υπολειμμάτων φυτοφαρμάκων βρίσκεται πάντοτε στο προσκήνιο. Αναμφίβολα, ένας από τους πυλώνες που στηρίζεται το λεγόμενο “Ευρωπαϊκό Μοντέλο” για τη γεωργία είναι και η παραγωγή ασφαλών και υγιεινών γεωργικών προϊόντων αφού οι Ευρωπαίοι και όχι μόνο, καταναλωτές είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στο θέμα αυτό.

Υπερυψωμένο σύστημα διαμόρφωσης σχήματος «Υ»

Επιπλέον, τυχόν υπερβολική παρουσία τέτοιων ουσιών προκαλεί προβλήματα στο μεταβολισμό των σακχαρομυκητών του γλεύκους (μούστου) με αποτέλεσμα οι οινοποιοί να έχουν προβλήματα, με πρόωρο σταμάτημα των ζυμώσεων και εξάπλωση ασθενειών στους νέους οίνους και αρνητικό επηρεασμό της ποιότητας. Επομένως, οι αμπελουργοί και σε αυτή την περίπτωση πρέπει να τηρούν πλήρως τον **Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής**

Αναμφίβολα, η εφαρμογή του **Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης (Σ.Α.Α) 2004-2006**, και αργότερα του νέου Σ.Α.Α 2007-2013 αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την αξιοποίηση από τους αμπελουργούς, αφού αρκετά Μέτρα / Καθεστώτα που περιλαμβάνει (π.χ η φύτευση παραδοσιακών ποιοτικών ποικιλιών, οι γενικές επενδύσεις σε κτίρια ή εξοπλισμό, οι εξισωτικές πληρωμές για κατοίκους των μειονεκτικών περιοχών, η στήριξη για αναδιάρθρωση και μετατροπή αμπελώνων με επιτραπέζιες ποικιλίες κτλ) δίνουν ευκαταφρόνητη οικονομική ενίσχυση. Η ενίσχυση αυτή θα τους βοηθήσει να προσαρμοστούν στις νέες πραγματικότητες που επικρατούν μετά την ένταξη μας στην Ε.Ε, αλλά κυρίως θα τους οδηγήσει προς την εμπέδωση νοοτροπίας και φιλοσοφίας για παραγωγή κρασιών ποιότητας.

ΘΟΥΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Λειτουργός Γεωργίας
Οινολόγος/Αμπελολόγος
Κλάδου Αμπελουργίας - Οινολογίας

Επιμέλεια Έκδοσης

Τομέας Δημοσιότητας
Κλάδου Γεωργικών Εφαρμογών
και Δημοσιότητας